

Vec C-370/24 [Nastolo] ⁱ

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

23. máj 2024

Vnútroštátny súd:

Tribunale ordinario di Lodi

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

20. máj 2024

Žalobkyňa:

AT

Žalovaný:

CT

ⁱ Názov tejto veci je fiktívny. Nezodpovedá skutočnému menu ani názvu žiadneho z účastníkov konania

[*omissis*]

TRIBUNALE ORDINARIO DI LODI (Všeobecný súd Lodi, Taliansko)

PRVÝ OBČIANSKOPRÁVNÝ SENÁT

..*.*

Vyšetrovací sudca [*omissis*]

[*omissis*] v právnej veci [*omissis*]:

AT [*omissis*]

(žalobkyňa)

proti

CT [*omissis*] ako podnik, ktorý určil Fondo di Garanzia per le Vittime della Strada (Garančný fond pre obete dopravných nehôd, Taliansko)

(žalovaný)

vydal [*omissis*] toto

UZNESENIE

podľa článku 267 ZFEÚ

Návrh na začatie prejudiciálneho konania vo veci výkladu

pred Súdnym dvorom

..*.*

1. Predmet konania vo veci a relevantné skutočnosti.

Návrhom na začatie konania z 11.2.2022 AT podala žalobu proti OSOBE-3, ktorá je dedičom OSOBY-2 a CT ako podniku, ktorého určil Fondo di Garanzia per le Vittime della Strada (Garančný fond pre obete dopravných nehôd) (ďalej len „FGVS“)ⁱⁱ, o náhradu škody (vyčíslenú vo výške 233 076,00 eura spolu s úrokmi a prehodnotením), ktorá jej vznikla 6.1.2016 v dôsledku dopravnej nehody, ktorej bola účastníkom.

ⁱⁱ [*omissis*]

AT tvrdila, že 6.1.2016 v Lodi na pozvanie nastúpila ako spolujazdkyňa do vozidla (Ford Fiesta s talianskymi evidenčnými číslami [omissis]), ktoré mala k dispozícii OSOBA-2.

Počas cesty došlo k dopravnej nehode osobného vozidla; priebeh nehody bol zistený na základe správy o dopravnej nehode Polizia Locale di Lodi (miestna polícia Lodi, Taliansko) [omissis]. Príslušníci miestnej polície po vypočutí dotknutých osôb a očitých svedkov opísali situáciu takto: vozidlo, v ktorom sa viedli OSOBA-2 (vodič) a AT (prepravovaná osoba), zozadu narazilo do iného vozidla (ktoré riadil [omissis], v ktorom boli tiež dvaja spolujazdci) [omissis]. Po kolízii vozidlo Ford Fiesta, v ktorom sa nachádzali AT a OSOBA-2, narazilo do cestnej zábrany New jersey a prevrátilo sa. AT a OSOBA-2 boli prepravené do nemocnice.

Pokiaľ ide o vodiča, jeho test na kokaín, opiáty a tetrahydrokanabinol bol pozitívny. Následky nehody na fyzický stav vodiča nie sú známe a v každom prípade sú irelevantné.

Naopak, pokiaľ ide o AT, súdny lekár, ktorý bol pribratý súdom ako znalec konštatoval, že v dôsledku nehody žena utrpela závažné následky z hľadiska telesnej integrity.

Zasahujúci príslušníci miestnej polície vo svojej správe uviedli, že vozidlo Ford Fiesta pochádzalo z krádeže [omissis].

V dôsledku toho boli OSOBA-2 a AT trestne stíhané za trestný čin podielníctva (článok 648 trestného zákona), pričom žalobkyňa bola oslobodená spod obžaloby, keďže sa skutku nedopustila.

OSOBA-2 medzitým zomrela.

Po začatí konania sa k žalobe vyjadril CT (ako podnik, ktorého určil FGVS), ktorý poukázal na to, že nárok na náhradu škody podľa článku 283 legislatívneho dekrétu č. 209/05 majú iba tretie prepravované osoby, ktoré nevedeli o nezákonnej prevádzke vozidla, v ktorom sa nachádzali v čase nehody, pričom pripomenul názor Suprema Corte (Najvyšší súd, Taliansko) [omissis], že je na žalobkyni ako poškodenej, aby preukázala, že nevedela o nezákonnej prevádzke vozidla. V tomto zmysle namietol irelevantnosť oslobodzujúceho trestného rozsudku.

[omissis]

[omissis] [iné predchádzajúce a procesné skutočnosti, ktoré nie sú relevantné pre položené otázky]

[omissis] Uznesením z 20.3.2024 tento súd [omissis] určil účastníkom lehotu [omissis] na podanie písomného vyjadrenia k týmto otázkam: 1) existencia (alebo neexistencia) rozporu medzi vnútroštátnym právom (čl. 283 zákonníka o súkromnom poistení, ako ho vykladá Najvyšší súd) a nadnárodným právom (čl.

13 smernice 2009/103/ES); 2) existencia (alebo neexistencia) podmienok pre podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania vo veci výkladu pred Súdny dvorom podľa článku 267 ZFEÚ.

Obhajoba AT doručila povolené vyjadrenie [omissis]

Obhajoba CT doručila povolené vyjadrenie [omissis]

2. Relevantná talianska právna úprava a jej súdny výklad.

Vo vnútroštátnom práve sú relevantné nasledujúce ustanovenia.

Článok 283 ods. 1 d.lgs. 209/2005 (codice delle assicurazioni private) (legislatívny dekrét č. 209/2005, zákonník o súkromnom poistení) stanovuje: „1. Fondo di garanzia per le vittime della strada (Garančný fond pre obeť dopravných nehôd), zriadený v rámci CONSAP, nahradí škodu spôsobenú prevádzkou vozidiel a plavidiel, ktoré majú povinné poistenie, v prípadoch, keď: ... d) vozidlo je uvedené do prevádzky proti vôli vlastníka [omissis]“.

Článok 283 ods. 2 legislatívneho dekrétu č. 209/2005 stanovuje: „v prípade uvedenom v odseku 1 písm. d) majú nárok na náhradu škody iba tretie neprepravované osoby a osoby prepravené proti ich vôli alebo ktoré nemali vedomosť o nezákonnej prevádzke.“

Túto právnu úpravu vyložil tak Suprema Corte (Najvyšší súd) [omissis], ako aj súdy rozhodujúce vo veci samej v tom zmysle, že dôkaz o preukázaní vedomosti o tom, že vozidlo bolo odcudzené, znáša žalobca ako poškodený, keďže ide o skutočnosť, na ktorej zakladá svoj návrh na náhradu škody.

[omissis] [judikatúra Corte di cassazione (Kasačný súd, Taliansko)].

V rozsudku č. 12231/2019 sa doslovne uvádza: „Jediný rozdiel, ktorý možno vyvodiť medzi ustanovením Spoločenstva a vnútroštátnym ustanovením spočíva v rozložení dôkazného bremena v rozsahu, v akom právna úprava Spoločenstva ukladá toto bremeno poisťovateľovi a vnútroštátna úprava tým, že sa nevyjadruje jasne, v každom prípade naznačuje, že nevedomosť o nezákonnosti je skutočnosťou zakladajúcou nárok, ktorú musí preukázať poškodená osoba. Taliansky zákonodarcia pri vykonávaní právnej úpravy Spoločenstva a stanovení poistného krytia osobám, ktoré boli predtým vylúčené z odškodnenia, nemohol riešiť prípady, v ktorých tretia osoba prepravovaná proti svojej vôli alebo preto, že si bola vedomá nezákonnosti prepravy, nemôže získať odškodnenie. Skutočnosť, že poškodenej osobe bola uložená povinnosť preukázať svoju dobrú vieru, patrí podľa vnútroštátneho súdu do oblasti voľnej úvahy, ktorú má štát pri vykonávaní smernice, bez toho, aby bola dotknutá zhoda cieľa sledovaného právom Spoločenstva a vnútroštátnym právom, neumožniť náhradu škody tým, ktorí vedia, že vozidlo bolo odcudzené“.

3. Nadnárodná právna úprava.

Referenčným normatívnym parametrom uplatniteľným *ratione temporis* v sekundárnom práve Európskej únie je smernica 2009/103/ES zo 16.9.2009 (Ú. v. EÚ L 263, s. 11).

Článok 13 tejto smernice stanovuje:

- v ods. 2, prvom pododseku, že „2. V prípade vozidiel odcudzených alebo získaných násilím, členské štáty môžu ustanoviť, že orgán určený v článku 10 ods. 1 zaplatí náhradu škody namiesto poisťovateľa za podmienok stanovených v odseku 1 tohto článku;
- v ods. 1, prvom pododseku, že „na účely článku 3, všetky právne predpisy alebo zmluvné ustanovenia obsiahnuté v poisťovej zmluve vydané v súlade s článkom 3, sa budú považovať za neplatné, pokiaľ ide o nároky tretích osôb poškodených nehodou, v prípadoch, ak vylučujú z poistenia používanie alebo riadenie vozidla: a) osoby, ktoré nie sú výslovne alebo nevýslovne oprávnené; b) osoby, ktoré nevlastnia preukaz umožňujúci im viesť príslušné vozidlo; c) osoby, ktoré nespĺňajú zákonné technické požiadavky týkajúce sa stavu a bezpečnosti príslušného vozidla“.
- v ods. 1, druhom pododseku, že „právne predpisy alebo ustanovenia uvedené v prvom pododseku písm. a) sa však môžu uplatniť voči osobám, ktoré dobrovoľne vstúpili do vozidla, ktoré spôsobilo škodu alebo ujmu, v prípade keď poisťovateľ môže preukázať, že vedeli, že vozidlo bolo odcudzené.“

Vnútroštátnemu súdu nie je známy žiadny rozsudok Súdneho dvora, ktorý by osobitne vykladal článok 13 smernice 2009/103/ES.

V judikatúre Súdneho dvora sa však s odkazom na predchádzajúcu právnu úpravu v tejto oblasti (tzv. druhá, tretia a štvrtá smernica z rokov 1984, 1990 a 2000) opakuje tvrdenie, že právne predpisy alebo zmluvné ustanovenia, ktoré majú za následok vylúčenie uplatniteľnosti poisťovej zmluvy, možno použiť na poškodeného v dôsledku nehody len vtedy, ak „poisťovateľ môže preukázať, že osoby dobrovoľne nastúpili do vozidla, ktoré spôsobilo škodu s vedomím, že vozidlo je odcudzené“ (rozsudok Súdneho dvora z 30. júna 2005, *Candolin*, C-537/03, bod 23); pozri aj rozsudok Súdneho dvora z 1. decembra 2011, *Churchill*, C-442/10, bod 35.

4. Vyjadrenia účastníkov a ich tvrdenia.

[omissis] [T]ento súd vyzval účastníkov, aby predložili [omissis] písomné vyjadrenie k týmto otázkam: 1) *existencia (alebo neexistencia) rozporu medzi vnútroštátnym právom (čl. 283 zákonníka o súkromnom poistení, ako ho vykladá*

Najvyšší súd) a nadnárodným právom (čl. 13 smernice 2009/103/ES); 2) existencia (alebo neexistencia) podmienok pre podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania vo veci výkladu pred Súdny dvorom podľa článku 267 ZFEÚ.

Obhajoba AT [omissis] tvrdila, že článok 13 smernice 2009/103/ES je už dostatočne jasný v tom zmysle, že ukladá dôkaznú povinnosť FGVS. Okrem toho požiadala o neuplatnenie vnútroštátneho ustanovenia v prípade rozporu medzi právom Európskej únie a vnútroštátnym právom.

Obhajoba CT [omissis] sa odvolávala na vnútroštátnu judikatúru súdov rozhodujúcich vo veci samej a súdov s právomocou preskúmať zákonnosť, podľa ktorých dôkazné bremeno o tom, že vozidlo bolo odcudzené, znáša žalobca ako poškodený. V tejto súvislosti obhajoba CT zdôraznila, že v prípadoch, keď Corte di Cassazione (Kasačný súd, Taliansko) rozhodol o uplatnení vnútroštátneho ustanovenia, sa nikdy nerozhodol podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, hoci podľa článku 267 ZFEÚ má takúto povinnosť, vychádzajúc z predpokladu, že podaný výklad nebude v rozpore so smernicou 2009/103/ES.

5. Dôvody návrhu na začatie prejudiciálneho konania a stanovisko vnútroštátneho súdu.

Vnútroštátny súd považuje za vhodné *ex officio* požiadať Súdny dvor o výklad článku 13 smernice 2009/103/ES.

Hoci si je vedomý, že vnútroštátnemu súdnemu orgánu prináleží „vykladať vnútroštátne právo v najvyššej možnej miere v zmysle znenia a cieľov tejto smernice, aby sa dosiahol ňou sledovaný výsledok“ (takto doslovne a okrem mnohých iných rozsudok Súdneho dvora z 5. októbra 2004, spojené veci C-397/01 až C-403/01, *Pfeiffer*, bod 113, a ďalšie tam citované precedensy), považuje za potrebné, aby sa Súdny dvor ako inštitúcia, ktorej prináleží poskytnúť presný výklad nadnárodnej právnej úpravy, vyjadril k uvedenému ustanoveniu, s cieľom zabrániť konsolidácii vnútroštátnej judikatúry vzhľadom na už uvedené smerovanie a ktoré by mohlo byť v rozpore s nadnárodnou právnou úpravou.

Článok 13 smernice 2009/103/ES umožňuje členským štátom, t.j. „môžu stanoviť“ (teda bez akejkoľvek existencie povinnosti), že orgán určený v článku 10 ods. 1 zaplatí náhradu škody poškodenému v dôsledku nehody spôsobenej odcudzeným vozidlom; nič však výslovne nenaznačuje – ani článok 13, ani už citovaný článok 10 smernice 2009/103/ES – pokiaľ ide o skutočnosť, že aj vtedy, keď zákonodarca stanovil vyplatenie náhrady škody zodpovedným orgánom, znáša *onus probandi* (dôkazné bremeno) tento orgán (alebo poškodený žalobca) pokiaľ ide o preukázanie vedomosti o nezákonnosti prevádzky. Článok 13 ods. 1 druhý pododsek 1 smernice 2009/103/ES sa v skutočnosti vzťahuje iba na špecifický prípad návrhu na náhradu škody proti poisťovní.

Podľa názoru vnútroštátneho súdu je preto vhodné objasniť, či v prípade, keď sa vnútroštátny zákonodarca (ako v Taliansku) rozhodol stanoviť vyplatenie náhrady škody orgánom uvedeným v článku 10 ods. 1 smernice 2009/103/ES, možno teda tvrdiť – bez porušenia práva Únie, že – systém dokazovania ukladá poškodenému povinnosť preukázať, že nevedel, že vozidlo bolo odcudzené alebo naopak, či z celkového znenia smernice 2009/103/ES je potrebné vyvodit' opak.

Požadované rozhodnutie má zjavný význam v tomto konaní, pretože rozloženie dôkazného bremena ohľadom vedomosti (resp. nevedomosti) o nezákonom pôvode veci, má rozhodujúce následky vo vzťahu k možnosti (resp. nemožnosti) vyhovieť žalobe a následne vyčísliť požadovanú náhradu škody. Podmienku relevantnosti nespochybňuje ani samotná skutočnosť [omissis], že pani bola oslobodená z trestného činu podieľníctva, keďže osoba môže vedieť o nezákonom pôvode veci bez toho, aby sa podieľala na uvedenom trestnom čine. Je teda zrejmé, že rozloženie dôkazného bremena (*onus probandi*) nadobúda v tomto prípade, ako aj v každom inom podobnom prípade, ktorý sa môže vyskytnúť v budúcnosti, zjavný význam.

Tento súd [omissis] sa domnieva, že spoločný výklad ustanovení smernice naznačuje, že dôkazné bremeno v súvislosti so splnením podmienky ohľadom preukázania, že vozidlo bolo odcudzené, by mal znášať orgán určený v článku 10 ods. 1 smernice 2009/103/ES (v Taliansku FGVS).

Okrem znenia článku 13 smernice 2009/103/ES svedčia v tomto zmysle:

- (i) systematický výklad článku 10 ods. 2 druhého pododseku smernice 2009/103/ES, podľa ktorého – v prípade prevádzky nepoistených vozidiel – musí orgán preukázať okolnosť, že poškodený vedel o neexistencii poistenia, aby vylúčil vyplatenie náhrady škody. Zámer nadnárodného zákonodarcu zaťažiť orgán – a nie poškodeného – povinnosťou preukázať všetky okolnosti, ktoré bránia odškodneniu, aj vo vzťahu k tomuto osobitnému subjektu (a teda nielen vtedy, keď je zmluvnou stranou poisťovňa), sa preto zdá byť zjavný;
- (ii) doslovný odkaz článku 13 ods. 2 prvého pododseku 1 smernice 2009/103/ES na odsek 1 toho istého ustanovenia („zaplatí náhradu škody namiesto poisťovateľa za podmienok stanovených v odseku 1 tohto článku“);
- (iii) všeobecná zásada *vulneratus ante omnia reficiendus*, ktorá je podstatou celej nadnárodnej právnej úpravy v oblasti povinného poistenia pre motorové vozidlá a na ktorej Súdny dvor často založil svoje rozhodnutia v tejto veci (pozri okrem iných rozsudok Súdneho dvora z 1. decembra 2011, C-442/10, *Churchill*). Ak je teda *ratio legis* umožniť nevinnému poškodenému prístup k spravodlivej náhrade škody, je ťažké pochopiť, ako môže byť zaťažený povinnosťou preukázať okolnosť (navyše negatívnej povahy, t. j. „že nevedel“), ktorej preukázanie je takmer nemožné;

- (iv) zásada efektivity práva Európskej Únie – ako obvyklé obmedzenie procesnej autonómie členských štátov – podľa ktorej nesmú byť spôsoby ochrany práv nadnárodných zdrojov znemožnené alebo nadmerne sťažené vnútroštátnym procesným poriadkom (pozri okrem iného rozsudky Súdneho dvora zo 14. decembra 1995, C-312/93, *Peterbroeck* a z 19. novembra 1991, C-6/90 a C-9/90, *Francovich*). V prejednávanej veci výkon práva s výslovnou nadnárodným pôvodom priznaného poškodenému môže byť vážne ohrozený povinnosťou predložiť dôkaz o negatívnej okolnosti a predovšetkým ktorej preukázanie je takmer nemožné zo strany osoby, ktorá sa domáha náhrady škody.

Z tohto hľadiska usmernenie, ktoré sa vytvorilo vo vnútroštátnej judikatúre, nielenže nie je pre tento súd záväzné, ale ani sa nezdá byť úplne presvedčivé: práve naopak, odôvodnenia rozsudkov Suprema Corte (Najvyšší súd) vyžadujú podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

V citovaných rozsudkoch, najmä v rozsudku č. 12231/2019, Corte di Cassazione (Kasačný súd) sa vychádza zo zásady rozporu medzi nadnárodným a vnútroštátnym právom, ale následne sa konštatuje, že tento rozpor možno (legitímne) pripísať miere voľnej úvahy zákonodarcu pri transpozícii smernice.

Zdá sa však, že tieto dve tvrdenia nemôžu existovať súčasne: buď sa tvrdí, že existuje rozpor medzi právnou úpravou Spoločenstva a vnútroštátnou právnou úpravou a tento rozpor sa rieši pomocou kritérií stanovených na tento účel (predovšetkým výklad v súlade s nadnárodným právom, pričom v prípade pochybností o výklade je potrebné obrátiť sa na Súdny dvor), alebo sa tvrdí, že vnútroštátny zákonodarcu nebol viazaný spôsobom transpozície. V tomto druhom prípade však rovnako nie je správne konštatovať rozpor medzi ustanoveniami: ak sa tvrdí, že smernica nezaväzuje zákonodarcu (a súd), pokiaľ ide o rozloženie dôkazného bremena (*onus probandi*), potom členský štát si zachová neporušenú svoju autonómiu pri stanovení požiadaviek vzťahujúcich sa na návrhy na náhradu škody a príslušného dôkazného bremena bez toho, aby vôbec vznikol rozpor.

Stručné zhrnutie týchto tvrdení vedie k záveru, že je potrebné, aby Súdny dvor rozhodol o správnom výklade nadnárodnej právnej úpravy, najmä článkov 13 a 10 smernice 2009/103/ES, aby bolo spresnené, či v prípade návrhov na náhradu škody proti orgánom zodpovedným za odškodnenie obetí dopravných nehôd, znáša dôkazné bremeno ohľadom preukázania vedomia, že vozidlo bolo odcudzené, navrhovateľ alebo orgán.

5. Otázky.

[omissis]

[omissis]

6. Výrok

Z vyššie uvedených dôvodov Tribunale di Lodi (Súd Lodi) rozhodujúci v zložení samosudcu [*omissis*]

A) Podľa článku 267 ZFEÚ sa Súdnemu dvoru Európskej únie predkladá návrh na začatie prejudiciálneho konania o týchto otázkach:

1. „Má sa článok 13 smernice 2009/103/ES vykladať v tom zmysle, že v prípade dopravnej nehody, ktorej účastníkom bola osoba prepravovaná v odcudzenom vozidle, prináleží orgánu zodpovednému za náhradu škody podľa článku 10 smernice 2009/103/ES, aby preukázal, že poškodená osoba vedela o tom, že vozidlo bolo odcudzené?“

2. „V prípade kladnej odpovede, bráni takto vykladané ustanovenie právnej úprave, akou je talianska právna úprava, vykladaná a uplatňovaná v tom zmysle, že dôkazné bremeno znáša táto prepravená a poškodená osoba?“

[*omissis*] [*konanie*]

(C) Prerušuje konanie až do oznámenia rozhodnutia Súdneho dvora.

Lodi, 20. mája 2024

[*omissis*]

PRACOVNÝ DOKUMENT